

Slaaptrek van de grutto in Drente

Door J. Jongma

Het was op een avond in het begin van de maand juli. Mijn collega vertelde me, dat hij al enkele avonden steltlopers over zijn woonplaats (Leggeloo, ten noorden van Dwingeloo) had zien vliegen. De vogels verschenen elke avond op ongeveer hetzelfde tijdstip en vlogen dan in zuidelijke richting. Ik veronderstelde dat het grutto's waren, die een slaaptrek hielden naar de Dwingelose heide. We wilden zekerheid en gingen daarom op 8 juli, 's avonds om 20.00 uur, naar de heide.

Het was een vrij heldere avond en er was weinig wind. Als observatieplaats kozen we de weg Dwingeloo-Hoogeveen via Kralo. Op de plaats waar de Dwingelose heide en de Kraloër heide aan elkaar grenzen, liepen we de heide op. Na ongeveer honderd meter gingen we zitten bij een ven en wachtten af. Onze vermoedens werden bevestigd. Zo nu en dan kwam er een eenzame grutto in de richting van de heide vliegen. Spoedig volgden enkele groepjes. Naarmate de tijd verstreek, werden de aantallen groter. Steeds meer grutto's kwamen overvliegen. De vogels kwamen uit oostelijke en noordoostelijke richting. Grote zwermen zochten hun weg naar de heide. Zwijgzaam trokken deze avond een paar duizend grutto's over ons heen. De meeste vogels vlogen een heel eind de hei op, richting Ruinen. Ze vlogen zo ver door, dat we niet konden waarnemen waar ze neerstreken. Enkele groepjes vlogen laag boven de heide en streken neer in de buurt van een ven.

We hebben de overvliegende grutto's zo nauwkeurig mogelijk geteld. Hier volgt een overzichtje van de aantallen:

20.15 u. — 20.45 u.: ± 600 ex.

20.45 u. — 21.15 u.: ± 1500 ex.

21.15 u. — 21.30 u.: ± 300 ex.

Om de terugtrek naar de voedselgebieden waar te nemen, spraken we af om de volgende morgen (9 juli) naar dezelfde plaats te gaan. We vertrokken om 4.30 uur. Onderweg zagen we grutto's in de weilanden in het dal van de

Beilerstroom. Even hebben we ons afgevraagd, of we misschien te laat zouden zijn. Maar wie zal zeggen of alle grutto's uit de omgeving naar de heide zullen trekken om er de nacht door te brengen? Daarom trokken we de gashandle van onze brommers verder open en reden naar de hei. Daar kwamen we om ± 5 uur aan en zochten onze plaats van de vorige avond weer op.

Tweemaal vloog een groepje van een tiental grutto's over ons heen in noordoostelijke richting. Zouden dit de voorposten zijn van een naderende schare? Het bleken echter achterblijvers te zijn, want we waren inderdaad te laat. Nog een poosje hebben we zitten uitkijken, maar er verscheen geen enkele grutto meer. We zijn de heide opgelopen en hebben er nog uren rondgedwaald, maar zagen geen enkele grutto.

Een teleurstelling dus. Maar wel een teleurstelling, die we spoedig vergeten waren, want 's morgens vroeg valt er veel te genieten op de „grote stille heide”. Op de avond van de 12e juli hebben we ons oude plekje weer opgezocht. De lucht was zwaar bewolkt en zo nu en dan viel er enige regen. Ook nu kwamen de grutto's weer uit oostelijke en noordoostelijke richting naar de heide vliegen. We hebben minder exemplaren kunnen tellen dan op 8 juli, maar toen was het zicht ook veel beter. Ik laat hier weer een overzichtje volgen:

20.00 u. — 20.15 u.:	± 160 ex.
20.15 u. — 20.30 u.:	± 50 ex.
20.30 u. — 20.45 u.:	± 200 ex.
20.45 u. — 21.00 u.:	± 180 ex.

Omdat de lucht deze avond zwaar bewolkt was, was het niet mogelijk om na 21.00 uur nog nauwkeurige tellingen te verrichten. Dat er echter méér grutto's naar de heide waren komen vliegen dan de door ons waargenomen aantallen, bleek de volgende morgen.

We vertrokken op de vroege morgen van 13 juli om 2.30 uur met de bedoeling om de terugtrek van de grutto naar de voedselgebieden waar te nemen. Om drie uur zaten we op de Kraloër heide, enkele honderden meters van de weg Dwingeloo-Hoogeveen.

Ditmaal waren we niet te laat. Tegen vieren kwamen de eerste grutto's overvliegen. We troffen het met het weer: een heldere hemel met weinig wind. Steeds kwamen er meer vogels en na een half uur waren de aantallen massaal. Wanneer enkele grutto's opvlogen uit een ven, volgden enkele honderden dit voorbeeld en vlogen in grote zwermen over. De vogels vlogen weer in oostelijke en noordoostelijke richting. Ondanks de grote aantallen hebben we geen enkele keer de bekende grutto-roep gehoord. Tijdens de slaaptrek zijn de anders zo luidruchtige vogels volkomen zwijgzzaam.

Hier volgen weer de aantallen, die we deze morgen waarnamen:

4.00 u. — 4.15 u.:	± 350 ex.
4.15 u. — 4.30 u.:	± 1400 ex.
4.30 u. — 4.45 u.:	± 1000 ex.
4.45 u. — 5.00 u.:	± 50 ex.

Na de massale uittocht tussen 4.15 u. en 4.45 u., vlogen nog enkele kleine groepjes of soms een eenzame grutto over en toen was het gebeurd. Binnen één uur waren er een kleine drieduizend grutto's naar hun voedselgebieden vertrokken.

Hoe ver die voedselgebieden van de heide verwijderd liggen, daar is nog weinig van bekend. Daarvoor is een verdere studie nodig. Tot die voedselgebieden behoren waarschijnlijk wel de weilanden langs de Beilerstroom en de Drentse Hoofdvaart ten noorden en noordoosten van Dwingeloo. Om de heide te bereiken, vliegen de grutto's dan over de Staatsbossen van Boswachterij Dwingeloo.

Vakantieplannen maakten verdere waarnemingen onmogelijk. Toen we na onze vakantie in de tweede week van augustus nog eens naar de heide gingen was er van slaaptrek bij grutto's niets meer waar te nemen. De grutto's waren toen reeds begonnen aan de grote trek.

Men mag aannemen, dat veel meer grutto's dan de hier genoemde aantallen, 's nachts de Dwingelose en Kraloër heide bevolken na het broedseizoen.

Immers, onze waarnemingen zijn gedaan van slechts één punt: de noordoostelijke kant van de heide (weg Dwingeloo-Hoogeveen). Waarschijnlijk zullen ook grutto's uit andere windrichtingen de heide opzoeken om er de nacht door te brengen.

Dat Dwingelose en Kraloër heide gedurende de nacht een rustplaats bieden aan duizenden vogels, staat wel vast. Niet alleen overnachten er grutto's, maar o.a. ook kokmeeuwen en wulpen. Kortom, deze heidevlakte biedt de vogelaar vele waarnemingskansen wat betreft de slaaptrek. Dit verschijnsel is een nadere bestudering zeker waard.

- *J. Jongsma, Holtland 15, Dwingeloo*